

A városok rendészeti feladatai az 1920-as államosítás előtt

A dualizmus időszakában, a rendőrség 1920-ban bekövetkezett államosításáig a magyar városok rendszete sokszínű volt.

Először is fontos tudni, hogy 1873-tól már létezett egy város, ahol a rendőrséget a belügyminisztérium alá rendelték. Ez a frissen egyesült főváros, Budapest volt. Ezen kívül a dualizmus idején még létrehozták az általi Határrendőrséget (1903) és a fiumei rendőrséget (1916).

A fentiek mellett a Magyar Királyság nagyvárosaiban municipiális jellegű rendőrség működött. Ezek a városok a következők voltak: Baja, Bazin, Barija, Beregszász, Brassó, Breznóbánya, Csíkszereda, Debrecen, Dés, Déva, Dobsina, Eger Fehértemplom, Gölnitzbánya, Győr, Gyula, Gyulafehérvár, Hajdúböszörmény, Hajdúnánás, Hátszeg, Hódmezővásárhely, Igló, Jolsva, Kaposvár, Kecskemét, Kismarton, Kisujszálás, Körmöcbánya, Leibic, Máramarossziget, Medgyes, Mezőtúr, Nagykanizsa, Nagykároly, Nagyszeben, Nagyvárad, Nyíregyháza, Nyitra, Pápa, Pozsony, Pancsova, Pécs, Poprád, Segesvár, Selmec és Bélabánya, Szamosujvár, Szatmárnémeti, Szeged, Szepesváralja, Szilágysomlyó, Újvidék, Ungvár, Vác.

A fenti városok rendőrségeiről részletes információkat Tisza Miksa¹, Rédei Miklós², Endrődy Géza³ munkáiból, illetve a 60 éves a fővárosi rendőrség⁴ köteteiből kaphatunk. Ugyanakkor a fenti művekben sem találjuk meg, hogy a városi rendőrségeknek milyen szerteágazó feladatrendszerük volt. Az 1920-as államosítás előtt időszakra vonatkozóan a rendőrség

---

¹ Tisza Miksa: Magyarország rendőrségeinek története. „HALADÁS” NYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG. Pécs, 1925.

² Rédei Miklós: Magyarország városi rendőrsége és annak újjászervezése, tekintettel a közigazgatás államosítására. Surányi János Könyvnyomda Intézete. Győr, 1892.

³ Endrődy Géza: Magyarország rendőrsége és az államosítás. Dobay János nyomdája. Gyula, 1898.

⁴ Borbély Zoltán – Kapy Rezső: A 60 éves magyar rendőrség 1881–1941. Pesti Lloyd-nyomda. Budapest, 1942.

feladatainak áttekintésekor iránymutatást ad a fővárosi rendőrségről szóló 1881-es XXI-es⁵ törvény, amely a következőkben rögzítette a fővárosi rendőrség általános feladatait. „...működési területén a személy- és vagyon-biztonságot megóvni, a békét és közrendet fentartani, a büntetőtörvények, a rendeletek és szabályrendeletek megszegését, a véletlenségből vagy bármily természetű mulasztásból eredhető veszélyeket és károkat lehetőleg megakadályozni, a megzavart rendet és békét helyreállítani, az ezek ellen vétőket kipuhatolni és megfenyítés végett az illetékes bíróságnak vagy hatóságnak feljelenteni, illetőleg átadni, s általában a figyelő, megelőző és felfedező rendőrség feladatait a jelen törvény keretén belől teljesíteni.”⁶

A fentieken túl a törvény még a következő speciális feladatok teljesítését rendelte a fővárosi rendőrség hatáskörébe:

„a) a szabad közlekedésnek biztosítása utcákon, utakon, téreken, a Dúnán, - s bármely okból eredett közlekedési akadálynak rögtöni elhárítása;

b) intézkedni a személy- és helyi áruszállításnak minden néven nevezendő közegeit és eszközeit illetőleg mindazok iránt, mik közlekedés közben a rend, személy- és vagyonsbiztonság, kényelem, s általában a nagy közönség jogos igényeinek biztosítására avagy zsarolások és bántalmazások elleni gyors és sikeres megóvására megkivántatnak;

c) a főváros területén a nyilvános színi előadásokra vonatkozó engedélyek adása - a magyar nemzeti színház kivételével - a tisztán rendőri felügyelet gyakorlása pedig a nemzeti színházat illetőleg is - a fővárosi rendőrség hatáskörébe tartozik;

d) rendelkezőleg intézkedni a közérkölcsiség és szemérem érdekeinek megóvása iránt.

A főváros törvényhatóságának ez irányban eddig fennállott azon joga, hogy a kéjnételepekre vonatkozó engedélyek a rendőrség által csak vele

---

⁵ Vásárhelyi Gyula: Rendészet: rendőri büntető bíraskodás, a rendőri hatóságok és közegek részvétele a bűnügyi nyomozásban: rendőri igazgatás (rendőri szervezet, államrendészet, közrendészet). Grill. Budapest, 1911.

⁶ 1881. évi XXI. törvénycikk a Budapest-fővárosi rendőrségről

egyetértőleg adathatnak, nézetkülönbség esetében pedig a belügyminister dönt, továbbra is fentartatik;

e) mindennemű nyilvános előadások, mutatóványok, táncszivigalmak, fáklyás és egyéb menetek a fővárosi rendőrségnél jelentetnek be, s a mennyiben azokhoz a fennálló törvények vagy törvényes gyakorlat szerint engedély kívántatik, adja az engedélyeket; az üzletszerű ily előadásokért az 1875. évi XXV. tc. 7. és következő §-ai által megállapított díjakon kívül fizetendő díjak minimumát és maximumát - a belügyminister jóváhagyása mellett - a fővárosi közgyűlés, az engedélyek kiállításáért és a rendőri segédletért járó díjakat pedig, szintén belügyministeri jóváhagyás mellett, a fővárosi rendőrség állapítja meg. Egyes konkrét esetben a fentebbiek szerint megállapított szabályrendelet korlátai között, a fővárosi rendőrség alkalmazza a díjtételeket, s az előadás díját a főváros, az engedély kiállítása és a rendőri segédlet díját pedig a rendőralapba szolgáltatja be;

f) törvényes hatáskörében életbelépteti a béke és közrend fentartására, s ha az megzavartatott, annak helyreállítására esetenként szükséges intézkedéseket.”⁷

A XIX. század végén a magyar városok rendőrségei a fővárosi mintát követve alkották meg szabályzataikat, de az adott városok tradícióit és anyagi lehetőségeit szem előtt tartva, városonként eltérő szabályzatok, utasítások születtek. Az eltérések abból is adódtak, hogy a municipiális rendszer következtében az adott város rendőrsége felett döntően a városi vezetés diszponált, és annak érdekei érvényesültek, illetve a vidéki városok sokszínűsége is befolyásolta az adott településeken a veszélyforrásokat, amelyeket a rendőrségnek el kellett hárítania. A feladatok teljesítését ugyanakkor nehezítette, hogy városonként eltérő anyagi feltételek álltak rendelkezésre, ebből adódóan kevesebb rendőr állt szolgálatban, ami a rendőrök leterheltségét fokozta. Továbbá a városi vezetésnek való alárendeltség egy bizonyos kiszolgáltatottságot eredményezett a rendőrségnek, így minden

---

⁷ 1881. évi XXI. törvénycikk a Budapest-fővárosi rendőrségről

munkát el kellett nekik végezni, ami a városonál előfordult a csatornatisztítástól a levélhordásig, ami azonban elvonta az erőt a nyomozástól, rendfenntartástól.

A városok rendőrségeinek helyzetét tovább nehezítette, hogy szervezeteikre, feladatrendszerükre⁸ nem volt egy átfogó szabályozás, hanem egy-egy törvény bizonyos szakaszai fogalmaztak meg kötelezettségeket számukra. Egyenként ez nem is lett volna sok, de egymás mellé állítva nagyon széles skálán jelentős mennyiségű feladatok kerültek a városi rendőrség hatáskörébe. Az általános közrendészeti, rendfenntartási, építészrendészeti, útrendészeti, mezői rendészeti, tűzrendészeti, orvosrendészeti feladatok mellett többek között a szociális, gyermekügyek, városi italmérések nyitva tartása, közvilágítás mind-mind feladatként a rendőrségnél csapódtak le.

A fentiek jól ábrázolják, hogy a fővárosi rendőrség feladatrendszerén túl milyen sok és eltérő feladatok jelentkeztek a helyi rendőrségeknél, amelyekhez a személyi és anyagi feltételek általában eltérő arányban, de hiányoztak a városi rendőrségeknél. Mindez hozzájárult, hogy az 1871-es évtől néhány város rendőrkapitányai időnként összeültek, és a rendőrkongresszusokon a rendőrség államosítása mellett foglaltak állást. A rendőrség államosítását erősítette az állami vezetés is, de a helyi városi vezetés félt az állami túlhatalomtól, ezért hosszú ideig meg tudta akadályozni a vidéki rendőrségek államosítását. A városok rendészeti feladatainak felkutatását segítette, hogy egyes városok vezetése által hozott rendészeti rendeleteket⁹ kiadtak, így azokból néhány példány a könyvtárakban fennmaradt.

---

⁸ Bacsárdi József – Christián László: Önkormányzati rendészet. Dialóg Campus. Budapest, 2018.

⁹

1. A zsidóskodásról. Fuchs A. Kny. Újpest, 1912.
2. A fogadó, kávéház és kávémérési iparokról. Fuchs A. Kny. Újpest, 1912.
3. A közegészség és testi épség elleni kihágásokról. Fuchs A. Kny. Újpest, 1912.
4. A csendháborítás eltiltásáról. Fuchs A. Kny. Újpest, 1912.
5. A kivilágítások és fáklyásmenetek rendezéséről. Fuchs A. Kny. Újpest, 1912.
6. Torda rendezett tanácsú város közigazgatási és közrendészeti szabályrendeletei 1879. Stein J. Kolozsvár, 1879.
7. Nagyvárad seprő: egy napi-lap (de szól az egész évre): a seprészlet-rendészet-érdekészet hivatlan közlönye. ifj. Berger S. Ny. Nagyvárad, 1890.

A fenti helyzetet jobban megérthetjük, ha részletesen is illusztráljuk a városi rendőrségek feladatait, amelyek az államosítás előtt (1920) a következők voltak:

1. A személy- és vagyonbiztonság feletti őrködés. Lopások és más bűntények, vétségek felderítése, a tettesek kinyomozása, a bíróságnak vagy ügyészségnek átadása. A körözött személyek és fegyencek nyilvántartása, szökött fegyencek és vádlottak, valamint szökésben levő katonák üldözése.¹⁰
2. Városok közrend és közcsend feladatai feletti őrködés.¹¹
3. Városokban a nyilvános helyeken, rendezvényeken a rend fenntartása, éjjel a csendre, nappal a rendre való ügyelés.
4. Az 1874. évi VIII. törvénycikk a métermérték behozataláról szóló törvény 19. §-a szerint – „*a törvény határozatainak meg nem felelő mértékek és mérőeszközök használata a közforgalomban a szabályellenes mérőeszközök elkobzásán kívül közigazgatási úton behajtandó és 100 forintig terjedhető pénzbírsággal fenytendő, fennmaradván azonkívül a netáni bűnvádi eljárás alkalmazása*” – a büntetés kiszabását a városi rendőrségre bízta.
5. A városokban a vendéglők, szállodák, kávéházak, mulatóhelyek és korcsmák felügyelete, mulatságok, zeneestélyek és bármilyen szórakoztató előadások engedélyezése.

---

8. Rendőri bejelentésekre és Pozsonyba érkező külföldiek nyilvántartására vonatkozó szabályrendelet. Pozsony, 1889.

9. Utasítás a Nyitra városi rendőrség számára. özv. Neugebrauer Annánál, Nyitrán. 1886.

10. Szabályrendelet a rendőri bejelentés intézménynek Debreczen szab. kir. város területén életbeléptetéséről. Debrecen, 1980.

11. Szolgálati szabályzat Halas rt. város. Práger Ferencnél, Halas, 1889.

¹⁰ Kopasz Gábor: A magyar városok rendszete a dualizmus korában. In: Levéltári Szemle 1963/1–2. szám. Budapest. 139–159.

¹¹ Baranyavármegye szabályrendelete a közcsend és közrend háborítása által elkövetett kihágásokról. Pécssett, Nyomatott Taizs József könyvnyomdájában. 1908.

6. 1876. évi XIII. törvénycikk a cseléd és gazda közötti viszony szabályozásáról; a gazdasági munkásokról és a napszámosokról szóló törvény városokban való végrehajtásáért a rendőrkapitány a felelős.
7. Építésrendészeti feladatok, építkezési szabályok betartatása.
8. Az adott település tűzrendészeti feladatainak ellátása. Például Gyöngyös város rendőrkapitánya „...évenként legalább kétszer tűzvizsgálatot tart, mely vizsgálatról jegyzőkönyv veendő fel és annak egy példánya a rendőrségnek, másik a tűzoltó-parancsnokságnak adatik ki.”¹²
9. Nem engedélyezett népcsoportosulás és összecsődülés megakadályozása, feloszlata, a szervezők, felbujtók elfogása.¹³
10. A város területén a törvényeket, rendeleteket és tilalmakat szándékosan megsértők figyelmeztetése, feljelentése, elfogása.¹⁴
11. Szökött vagy igazolni magát nem tudó katonák, honvédek letartóztatása, bekísérése.¹⁵
12. A város területén bárhol, bármikor előtalált csavargókat igazoltatni, előállítani.¹⁶
13. A közegészségügyi, orvosrendészeti előírások megtartásának felügyelete.
14. A város közterületein lévő fákat, épületeket, tárgyakat rongálókat igazoltatni, előállítani.¹⁷
15. „A város belterületén disznópörkölést teljesítőket feljelenteni.”¹⁸

---

¹² Gyöngyös város tűzrendészeti szabályrendelet 2. §. Sima D.né. Gyöngyös, 1912.

¹³ Utasítás a Nyitra városi rendőrség számára. Nyitrán, özv. Neugebauer Annánál, 1886. 4. o.

¹⁴ Kopasz Gábor: i.m. 139–159. o.

¹⁵ Uo.

¹⁶ Szolgálati szabályzat Halas rendezett tanácsú város rendőrsége részére. Práger Ferencz-nél, Halas, 1889., p. 4.

¹⁷ Kopasz Gábor: A magyar városok rendszete a dualizmus korában. In: Levéltári Szemle, 13., Budapest, 1963. 1–2. szám, pp. 139–159.

¹⁸ Uo.

16. A város közlekedési útvonalainak, hídjainak tisztántartásának felügyelete.¹⁹
17. Rendőri kihágási ügyekben bírói hatósági jogkör gyakorlása.²⁰
18. Közutak, közterek világításának felügyelete.
19. Erkölcsrendészeti feladatok gyakorlása.
- „a) a fiatalság éjjeli időben ne csavarogjon az utcákon;
b) a fonókban az erkölcstelen ledér viselet ne harapódzék el;
c) a nyilvános táncmulatságok korlátozva legyenek;
d) a lelkészek által előterjesztett panaszok vagy kifogások megfelelő figyelemben részesíttessenek;
e) mindkétnemű egyének fürdése korlátoztassék;
f) vadházasságban élők ellen, a mennyiben közbotrányt okoznak, a község területéről való kitiltás alkalmaztassák;
g) a kéj nők felett egészségrendészeti felügyelet gyakorlatáról gondoskodjék, betegek gyógykezelés alá vétessenek s mulasztás esetén hazájukba tolonczoltassanak;
h) a kerítők kinyomozása és a bírósághoz való feljelentése.”²¹*
20. *„Intézkedett sürgős esetekben a lelencek, siketnémák, elmebajosok biztonságba helyezéséről.”²²*
21. Rendkívüli halálesetekben az orvosrendőri boncolások elrendelése, hullaszállítási engedély kiadása. Temetkezési rendészeti feladatok ellátása.
22. A város területén italmérési engedélyek kiadása, büfék, vendéglők, italmérők nyitva tartásának engedélyezése, felügyelete.²³

---

¹⁹ Koller Gyula: A városok tisztítása..., mint az egészségi rendészet legfontosabb feladata. Budán, M. Orvosi Kvk. Társ., 1869.

²⁰ Kopasz Gábor: A magyar városok rendszete a dualizmus korában. In: Levéltári Szemle 1963/1-2. szám. Budapest. 139–159. o.

²¹ Magyar Közigazgatás 1907/29. szám. 2. o.

²² Kopasz Gábor: i.m. 139–159. o.

²³ Kerny Géza – Illek Aladár: A kávéházak, vendéglők, korcsmák, szállodák (fogadók), kávémérések és pálinkamérésekre vonatkozó törvények és szabályrendeletek. Kiad. Horváth Márk, Pátria. Budapest, 1910.

23. *„Segédek, tanoncok, munkások, helybeli iparosok, kereskedők, cselédszerzők, cselédek, kéjhölgyek, bérkocsisok, hordárok és a közpénztárból segélyezett szegények nyilvántartása.”*²⁴
24. Ipari igazolványok kiadása, nyilvántartása, felügyelete.
25. Házalók, bérkocsisok, gyepmesterek felügyelete.
26. Csavargók, munkanélküliek, idegenek, koldusok kitoloncolása.
27. Az 1879. évi XL. törvénycikk a magyar büntető törvénykönyv a kihágásokról alapján a hatáskörbe utalt kihágások esetén határozathozatal.
28. Piacrendészeti feladatok, árjegyzékek és egyéb statisztikai adatok gyűjtése.
29. Erkölcsi bizonyítványok kiállítása.
30. A város közlekedésrendészeti szabályainak betartatása.
31. A város határában a mezőrendőri²⁵ felügyelet ellátása.
32. Közvetett vagy közvetlen segítségnyújtás a város területén, baleset esetén a polgároknak. Például mentő-orvos hívása, azonnali elsősegélynyújtás.
33. *„Végül a városi rendőrkapitányság teendői közé tartoztak mindazok az ügyek, amelyeket szabályrendeletek, törvények, vagy felettes szervek hatáskörébe utaltak, mint pl. a már említetteken kívül: hirdetmények közzététele, vagyoni és szegénységi bizonyítványok kiállítása, országos vásárok meghirdetése, vidékről küldött kézbesítések továbbítása, bitang jószágok elárverezése, pénzbüntetések behajtása, cseléd-, bordély-, munka- és házalási könyvek kiállítása, stb.”*²⁶

---

²⁴ Uo.

²⁵ Bacsárdi József – Christián László – Sallai János: A mezei rendőrségtől a mezei őrszolgálatig. MAGYAR RENDÉSZET. Budapest, 2018. 31–47. o.

²⁶ Kopasz Gábor: i.m. 139–159. o.

A dualizmus rendészetének²⁷ sokszínűségét igazolja, hogy az állami rendőrség mellett többféle rendőrség, rendészeti hatóság végzi tevékenységét. Így például a mezei rendőrség, amelynek feladatait 1840 óta szabályozta törvény, továbbá az 1870-ben törvény által szabályozott gátrendőrség, a községek²⁸, városok rendőrségei, amelyek a rendészet teljes skáláján feleltek a rend, a tűzrendészeti²⁹ továbbá a mentési feladatok végrehajtásáért.

Győr esetében a városi kapitánynak vannak alárendelve: rendőrségi és a városi börtönmesterek, házi szolga, tűztoronyőrök, éjjeli őrök, fizetési tűzoltók és a mezőőrök. Az összes rendőr szolgálati nyugdíjat kap. Fővárosi mintára egyenruhát hordanak. A rendőrséghez tartozik a mentőszervezet is, amely az elsősegély-felszerelés mellett oldalfegyvert és pisztolyt is hord.³⁰

Kassán 1894-ben a túl szigorú főkapitány miatt egy rendőr őrmester elbocsátásakor fellázadt a legénység, amelyet a csendőrség segítségével kellett leverni.³¹ „*Alig van város, melynek rendőrsége oly korrumpált, fegyelmezetlen és elhanyagolt lett volna, mint a kassai.*”³²

Kecskemét: A város tizedekre van felosztva. A jelen század elején 8 tized volt, azóta még három tized alakult. Már a XVIII. században minden tizedben egy fizetési tizedes volt alkalmazva, melyhez később egy második járult. Ezek valóságos közbiztonsági közegek voltak. Szemmel tartották tizedükben a lakosságot és annak a hatóságot érdeklő minden viszonyát. Az idegeneket bejelentették; kóbor és gyanús személyeket bekísértek. A korcsmák, tűzrendőri és köztisztasági, közegészségügyi meghagyások

²⁷ Ernyes Mihály: Magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között.

Forrás: http://real.mtak.hu/93524/1/RTF_XXVIIIevf_56sz_015-052.pdf

Letöltés ideje: 2020. 01. 20.

²⁸ Községek feladatai: *kezele a mezei, a tűz- és közrendőrséget.* Forrás: 1886. évi XXII. törvénycikk a községekről

²⁹ Lásd bővebben: 1869. évi június hó 17-én kiadott 3365. sz. alatt kelt BM körlevél.

³⁰ Endrődy Géza: Magyarország rendőrsége az államosítás előtt. Dobay János Könyvnyomdája. Gyula, 1898. 28. o.

³¹ Uo. p. 36.

³² Uo.

megtartása felett őrködtek. A büntetteseket, hatósági intézkedések megszegőit följelentették. Éjjel az őrzéssel együtt működtek, az egyik tizedes éjjel előtt, a másik éjjel után járt tizedében, mint éjjeli őr.³³

Selmecbánya: Az a céltudatos működés, összhang, határozott cselekvési irány, katonás és azért mégis patriarchális szellem, fegyelem, rend és tisztaság, mely az egész intézményt jellemzi, mind arra engednek következtetni, hogy ott a vezetést egy sokoldalú, tanult, erélyes s hivatásának magaslatán álló öntudatos fő intézi, mely a hivatalos szigor az alárendeltek iránti jóakarátú bánásmóddal s bajtársias gondoskodással nagyon szépen össze tudja egyeztetni.³⁴

Körmöcbánya volt az a város, ahol a vagyon- és életbiztonság, valamint a rendőrség államosítása iránt közömbösen viselkedett a város vezetése, ahol nagy szervezatlenség uralkodott.

Losonc ellentétben Körmöcbánya városi vezetésével, kiemelt figyelmet fordított polgárainak biztonságára, és jó fizetést adott rendőreinek.³⁵

Igen érdekesek Nagykanizsa rendőrségének feladatai, amelyek a következőket foglalták magukban:

1. minden megfogottakat megvizsgálni, azokat megbüntetni, vagy születési helyükre küldeni
2. koldusokat regulálni
3. pékekre, mészárosokra, sütőasszonyokra instructió szerint vigyázni
4. kutakra vigyázni
5. czéhekre felügyelni
6. verekedőket lecsukni és megbüntetni
7. mértékvizsgálatot teljesíteni
8. erkölcsökre vigyázni
9. a katona beszállásolást minden lakosra igazságosan elosztani

---

³³ Uo. 43. o.

³⁴ Uo. 77. o.

³⁵ Uo. 174. o.

10. tüzi veszedelem estén az okainak kiderítése végett nyomozást teljesíteni

11. konyha-vizsgálatokat szigorúan teljesíteni³⁶

Gyöngyös város tűzrendészeti szabályrendelete egyértelműen rögzítette, hogy a városban a tűzrendészetet a városi kapitány útján gyakorolja a városi vezetés.³⁷

Debrecen³⁸: „*Utcákon és köztereken árukat, hordókat, ládákat, tüzi vagy épületfákat vagy más, a szabad közlekedést akadályozó tárgyakat, nagyobb halmazt képező földet s egyéb anyagokat a rendőrkapitányság engedélye nélkül lerakni, vagy általában a közlekedést bármi módon megakadályozni, megengedett lerakás vagy a házakhoz tartozó oldalcsatornák építése esetén kitételét elmulasztani ... tilos.*”³⁹

Szamosújvár: A városi kapitánynak és helyettesének első fokon kell eljárni azokkal szemben, akik az alábbi ügyekben megsértették a szabályokat.

1. Éretlen vagy romlott, egészségre ártalmas gyümölcsöt árult.
2. Szemetet, trágyát, emésztőgödör tartamát a város területéről nem hordja ki.
3. Aki a szemetet, ganét, moslékot, havat, jeget egészségre ártalmas anyagot az utcára vagy a nem kijelölt helyre hordja ki.
4. Járdákon szekérrel vagy targoncával közlekedik, kisgyermeket úgy kocsikáztat, hogy azzal más veszélyeztet.

---

³⁶ Uo. 179. o.

³⁷ Gyöngyös város tűzrendészeti szabályrendelete 1.§. Sima D-né. Gyöngyös, 1912.

³⁸ Debreczen szab. kir. város rendőr-kapitánysági tisztviselői, segéd és kezelő személyzete valamint rendőrlegénysége által viselendő egyenruha és rangjelzés megállapításra vonatkozó szabályzat. Debrecen, kn., 1875.

³⁹ Szabályrendelet a testi épség és közbiztonság, közrend és csend, közszemérem, továbbá a tulajdon elleni rendőri kihágások tárgyában. Kn., Debrecen, 1888.

5. Aki a város területén lovat vagy marhát szabadon hagy, szabadon enged.
6. Aki templomba, színházba, rendezvényre, táncvigadalomra kutyát visz magával.
7. Azzal a vendéglőssel szemben, aki a nála megszállt vendég bejelentéséről elfeledkezik.
8. Azokkal a kéjhölgyekkel szemben, akik este 9 óra után az utcán vagy népkertben kóborognak.⁴⁰

Összegezve megállapítható, hogy az 1920-ban elkezdődött központosítás és államosítás előtt a Magyar Királyság területén rendészeti rendszerről nem beszélhetünk, a városonként eltérő rendőrségek és a rendészeti feladatok sokszínűsége volt jellemző. Egyes városokban a rendőrségek az önkormányzatnak való alárendeltsége nagyfokú kiszolgáltatottságot eredményezett, ami megmutatkozott a feladatok sokaságában és sokféleségében. A feladatok skálája nagyon széles volt a levélhordástól a csatornatisztításon át a rendfenntartásig, a bűnügyi feladatokig. S bár a fővárosi rendőrség számára kiadott szolgálati szabályzatok, utasítások, főkapitányi rendeletek mintául szolgáltak egyes városok rendőrkapitányságai számára, a helyi sajátosságok, erőviszonyok alakulása miatt egy-egy város rendőrségének feladatai eltértek (általában kiegészültek, bővültek) a fővárosi rendőrségről szóló törvényben megfogalmazott feladatoktól.

A korszakról rendelkező források alapján egyértelműen beazonosítható, hogy a városok rendőrségeinek feladatai a következő főbb nagyobb csoportokba sorolhatók:

1. bűnügyi rendészet
2. cselédrendészet
3. engedélyügyek
4. építésrendészet

---

⁴⁰ Szamosújvár városának a rendőri kihágások tárgyában alkotott szabályrendelete. Görög kath. egyházmegye gyorssajtója. Szamosújvár, 1883.

5. erkölcsrendészet
6. közegészségügy-orvosrendészet
7. közigazgatási rendészet
8. mezei rendészet
9. rendfenntartás-közrendészet
10. út-közlekedés rendészet
11. vásár-piac rendészet
12. egyéb feladatok

Az 1920-ban bekövetkezett államosítás után a trianoni békediktátum miatt egy kisebb területen sok kerület a sokszínű rendőrségből egy azonos profilú állami rendőrség létrehozására tett kísérletet.